

DOI: 10.26693/jmbs05.04.479

УДК [796.035:796.012.2+796.01:316/330] (477)

Путятіна Г. М.

СОЦІАЛЬНИЙ МЕХАНІЗМ САМОРОЗВИТКУ СИСТЕМИ ОЗДОРОВЧО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ

Харківська державна академія фізичної культури,
Україна

putiatina.g@khdafk.com

Сфера фітнесу та рекреації як соціоприродна система, виступає затребуваною галуззю життєдіяльності, що викликає необхідність формування відповідного апарату управління в цілісній системі взаємообумовлених суспільних відносин, а також являє відповідну політико-економічну державну структуру. Сфера фітнесу та рекреації розглядається як досить новий та перспективний сектор національної економіки в рамках вирішення цілей сталого розвитку в умовах циркулярної економіки. Це потребує певних змін, які є неоднозначні, досить протирічні та торкаються всіх елементів соціально-економічного механізму функціонування сфери фізичної культури і спорту, зокрема системи оздоровчо-рекреаційної рухової активності.

Мета – обґрунтування соціального механізму саморозвитку системи оздоровчо-рекреаційної рухової активності населення України в умовах циркулярної економіки.

Матеріал і методи дослідження: абстрагування, аналіз і синтез, індукція та дедукція, системний підхід, організаційне моделювання.

Охарактеризовано основні соціальні технології для розв'язання глобальних завдань сталого розвитку в умовах циркулярної економіки. Розглянуто конкретні напрями та умови ефективного впливу на рівень розвитку сфери фітнесу та рекреації. Розкрито сутність соціального механізму як необхідної умови побудови цілеспрямованої практичної діяльності в сфері формування стану суспільства, держави та особистості засобами фітнесу та рекреації. Запропоновано оптимізацію взаємодії елементів соціального механізму саморозвитку системи оздоровчо-рекреаційної рухової активності населення України.

Встановлено, що основними напрямками реалізації цілей саморозвитку системи оздоровчо-рекреаційної рухової активності населення в умовах циркулярної економіки є: сприятлива державна політика; проектування та інновації; залучення інвестицій; підтримку бізнесу та споживачів; модерні-

зація внутрішньої політики та цілей управління всіх елементів системи оздоровчо-рекреаційної рухової активності населення.

Ключові слова: сфера фітнесу та рекреації, фітнес-тенденції, оптимізація, управління, стратегія.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано в рамках ініціативної наукової теми Харківської державної академії фізичної культури «Теоретико-методологічні засади розвитку системоутворюючих компонентів фізичної культури (спорт, фітнес і рекреація)», № державної реєстрації 0120U101215.

Вступ. Сфера фітнесу та рекреації як соціоприродна система, виступає затребуваною галуззю життєдіяльності, що викликає необхідність формування відповідного апарату управління в цілісній системі взаємообумовлених суспільних відносин, а також являє відповідну політико-економічну державну структуру. Сфера фітнесу та рекреації розглядається як досить новий та перспективний сектор національної економіки в рамках вирішення цілей сталого розвитку в умовах циркулярної економіки. Це потребує певних змін, які є неоднозначні, досить протирічні, та торкаються всіх елементів соціально-економічного механізму функціонування сфери фізичної культури і спорту, зокрема системи оздоровчо-рекреаційної рухової активності.

Дослідження дії соціального механізму саморозвитку системи оздоровчо-рекреаційної рухової активності населення в умовах циркулярної економіки вимагає розгляду конкретних напрямів та умов ефективного впливу на рівень розвитку означеної системи. Розкриття сутності соціального механізму є необхідною умовою побудови цілеспрямованої практичної діяльності в сфері формування стану суспільства, держави та особистості. Тому можна стверджувати, що саме у процесі здійснення діяльності із забезпечення сталого розвитку сфери фітнесу та рекреації виявляється її безпосередній

зв'язок з реальними процесами соціального життя в умовах сьогодення.

Сучасні дослідження проблем системи оздоровчо-рекреаційної рухової активності населення зосереджені на обґрунтуванні сучасних фітнес-технологій, фітнес-тенденцій, проблемах організаційного та кадрового забезпечення оздоровчого фітнесу.

Туваковим А. М. та Яремою В. І. були визначені п'ять основних підходів до створення фітнес-технологій: еkleктичний, синергетичний, традиційний орієнтований, синтетичний і диверсифікаційний. Таким чином, розглянувши зміни семіотичних уявлень про фітнес, фітнес-індустрію як першооснову створення фітнес-технологій, авторами зроблено висновок, що фітнес є соціокультурним феноменом в галузі фізичної культури, інноваційним за своєю суттю і підпорядкований загальній логіці розвитку інновацій [1].

На сучасному етапі розвитку фітнесу автори Бакалівська В. та Гаценко А. визначають ТОП 5 фітнес-тенденцій:

- «Переносні технології» (смарт-годинник, фітнес-трекери і монітори серцевого ритму).
- Групові тренування (за участю більше п'яти, зокрема онлайн тренування).
- НІІТ (високо інтенсивний інтервальний тренінг).
- Фітнес-програми для літніх людей.
- Тренування з власною вагою [2].

Чеховською Л. висвітлено окремі шляхи розв'язання проблем організаційного та кадрового забезпечення оздоровчого фітнесу. Наведено інформацію щодо становлення й розвитку оздоровчого фітнесу у світі та Україні. Обґрунтовано концепцію кадрового забезпечення, проект професійного стандарту (вимоги та професійні компетентності) до персонального фітнес-тренера, фітнес-тренера групових програм, менеджера фітнес-сервісу [3].

Розроблений професійний стандарт є складовою реалізації «Глобального плану дій щодо підвищення рівня рухової активності на 2018-2030 рр: активне населення для здорового світу» [4] Всесвітньої організації охорони здоров'я, а також державної політики України в рамках Національної стратегії з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року "Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація".

Варто погодитись із позицією сучасних дослідників проблем державного управління щодо впровадження європейського досвіду в організацію демократичного державного управління та процес законодавчого реформування, які необхідно здійснювати з урахуванням національних особливостей державоутворення, інтегруючи інтереси соціальних груп та реалізуючи функцію суспільної адаптації

державно-управлінських рішень, з метою забезпечення стабільного прогнозованого розвитку всіх суб'єктів владних відносин і дотримання демократичних норм взаємовідносин у суспільстві [5].

Мета роботи – обґрунтування соціального механізму саморозвитку системи оздоровчо-рекреаційної рухової активності населення України в умовах циркулярної економіки.

Матеріал та методи досліджень: абстрагування, аналіз і синтез, індукція та дедукція, системний підхід, організаційне моделювання.

Результати дослідження. Об'єктивна сучасність характеризується певним станом зміни парадигми суспільного розвитку та відповідної парадигми управління, яка базується на глибокій відповідальності кожної особистості перед світом, перед суспільством та самим собою. Це провокує становлення нової громадської формації – ноосферно-корпоративної – для досягнення сталого та гармонійного розвитку. Основними соціальними технологіями для розв'язання глобальних завдань, є:

- інтелектуальна робота суспільства;
- відродження духовних цінностей, культури, освіти (зокрема рухова активність, як основа якості життя людини);
- усвідомлення того, що в сучасних умовах зниження якості життя людей взаємопов'язано та залежить як від рівня добробуту так і від суб'єктивних чинників, вплив на які мають безпосередньо всі елементи системи оздоровчо-рекреаційної рухової активності.

В умовах лінійної економіки досягнення глобальних цілей сталого розвитку унеможлиблюється, є необхідність у новому рівні самоорганізації всіх складових соціально-економічної системи. Це обумовлюється необхідністю функціонування в умовах циркулярної економіки – економіки замкнутого циклу, що визначається як концепція, яка спрямована на ліквідацію матеріальної петлі й розширення терміну служби матеріалів через більш тривале використання та збільшення використання вторинної сировини.

Одним з базових елементів формування стратегії розвитку системи оздоровчо-рекреаційної рухової активності є створення дієвого соціального механізму саморозвитку, орієнтованого на інноваційний шлях розвитку і здатного забезпечити ефективність роботи і позитивні кінцеві результати організацій.

Універсальних алгоритмів для створення такого механізму не існує, проте можлива розробка загальних принципів, інструментів і стратегій реформування та стійкого розвитку на базі поєднання технологічних і організаційних інновацій.

Аналітичні дані дослідження ринку фітнес-послуг України, яке проводиться експертами інформаційно-аналітичної платформи FitnessConnectUA та

розкриває загальну картину ринку фітнесу України щодо кількості фітнес-об'єктів (в динаміці відповідно по роках), стану індустрії (частка задіяних у фітнес-індустрії споживачів по відношенню до населення країни/міста, цінні сегменти, охоплення споживчої аудиторії за цінними сегментами), оцінку потенціалу інвестицій для розвитку індустрії, дозволяють орієнтуватись в позиціях України до загальноєвропейського рейтингу (відповідно щорічному міжнародному звіту European Health&Fitness Market).

На наш погляд, найменш реалізованими напрямами дослідження є лобювання інтересів індустрії фітнесу в органах державної влади, відстоювання прав та забезпечення дотримання законів.

Соціальний механізм забезпечує виконання певним соціальним інститутом (система оздоровчо-рекреаційної рухової активності) таких функцій:

- 1) підтримка і розвиток суспільного поділу праці;
- 2) стимулювання, тобто забезпечення посилення стимулів до праці, економічної (матеріальної) зацікавленості у праці;
- 3) інтеграційна функція, що виражається у забезпеченні єдності інтересів працюючих та їхньому соціальному партнерстві;
- 4) інноваційна функція, яка забезпечує оновлення форм та організації виробництва, систем стимулювання.
- 5) теоретично-пізнавальна – дослідження соціально-економічних закономірностей економічного життя;
- 6) прогноуюча – визначення тенденцій розвитку соціально-економічного життя;

7) управлінська – забезпечення системи управління економічною сферою у відповідності з розвитком соціальної сфери суспільного життя;

8) 8) соціальна – забезпечення економічної соціалізації працівників.

Соціальний механізм саморозвитку системи оздоровчо-рекреаційної рухової активності складається з таких елементів (рис. 1):

- система управління,
- соціально-економічне становище соціальних спільностей,
- культура та цінності суспільства,
- діяльність і поведінка соціальних спільностей,
- результати економічного розвитку суспільства.

У загальному вигляді теоретичні основи формування соціального порядку як процесу самоорганізації на макрорівні розглядаються в рамках синергетики – міждисциплінарного наукового напрямку, мета якого – вивчення універсальних, властивих системам різної природи (в тому числі і соціальних) закономірностей самоорганізації та соціального порядкуутворення. В основі вивчення інструментів спонтанної самоорганізації лежить основна теза феноменологічної соціології.

Запропонований підхід забезпечить, на наш погляд, оптимізацію взаємодії елементів соціального механізму саморозвитку системи оздоровчо-рекреаційної рухової активності населення України.

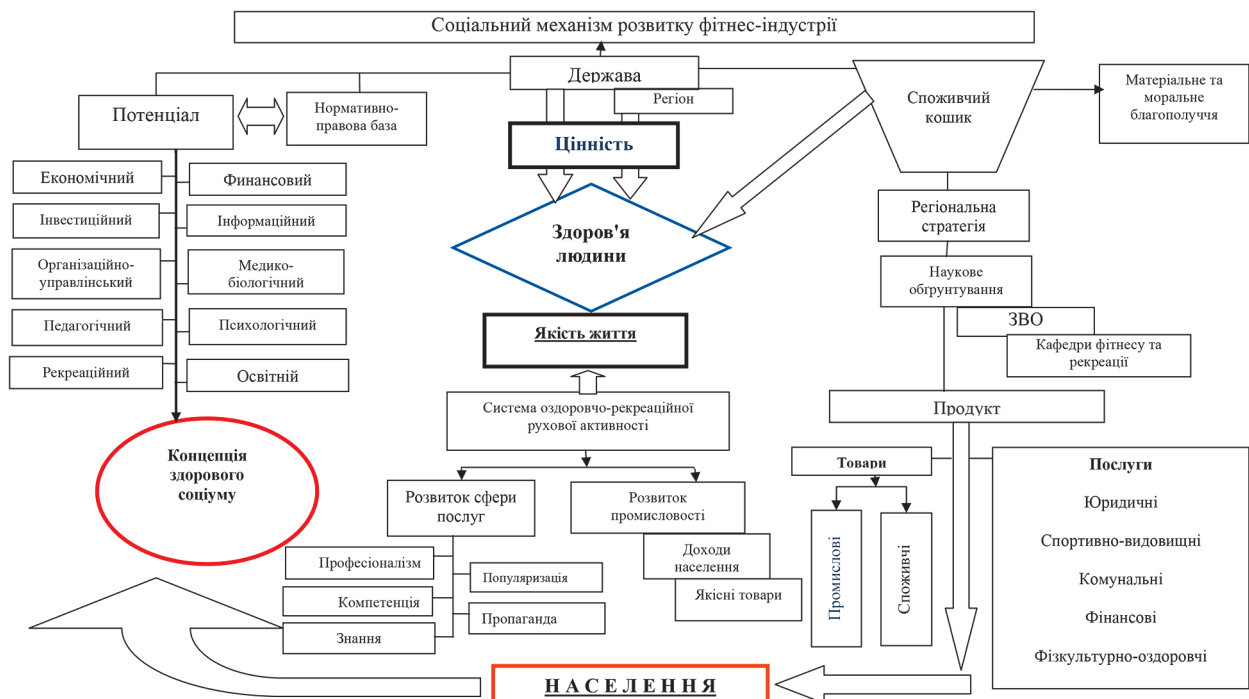

Рис. 1 Соціальний механізм саморозвитку системи оздоровчо-рекреаційної рухової активності населення України в умовах циркулярної економіки

Таким чином, частково, поза увагою залишаються питання оптимізації управління системою оздоровчо-рекреаційної рухової активності населення, її соціальний механізм саморозвитку та умови циркулярної економіки. Автором здійснено спробу сформулювати модель сталого розвитку фітнес-індустрії, яка орієнтована на рекомендації щодо досягнення цілей сталого розвитку, а саме, поширення знань та практик щодо здорового способу життя та відповідальної самозбережувальної поведінки, насамперед серед дітей та молоді, відповідно до основних напрямів реалізації цілей сталого розвитку фітнес-індустрії а саме: формування сприятливої державної політики; використання проектування та інновацій; залучення інвестицій; підтримка споживачів як основних учасників процесу [6].

Висновки. Встановлено, що основними напрямками реалізації цілей саморозвитку системи оздоровчо-рекреаційної рухової активності населення в умовах циркулярної економіки є: сприятлива державна політика; проектування та інновації; залучення інвестицій; підтримка бізнесу та споживачів; модернізація внутрішньої політики та цілей управління всіх елементів системи оздоровчо-рекреаційної рухової активності населення.

Перспективами подальших досліджень у цьому напрямку є удосконалення управлінської діяльності, впровадження науково обґрунтованих управлінських моделей і технологій публічного управління в системі оздоровчо-рекреаційної рухової активності, які є засобом впливу на стабільність життєдіяльності суспільства та забезпечують дотримання прав і свобод людини.

References

1. Tuvakov AM, Yarema VI. Tendentsiyi i perspektyvy rozvytku fitnesu v Ukraini [Trends and prospects for the development of fitness in Ukraine]. *Naukovyy chasopys Natsionalnogo pedagogichnogo universytetu imeni MP Dragomanova. Seriya 15. Naukovo-pedagogichni problemy fizychnoyi kultury / fizychna kultura i sport.* 2017; 5K(86): 347-51. [Ukrainian]
2. Bakalinska V, Gatsenko A. Vykorystannya suchasnykh innovatsiynykh tendentsiy v upravlinni fitnes-industriyi [The use of modern innovative trends in the management of the fitness industry]. In: *Materialy II Vseukrayinskoyi elektronnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi z mizhnarodnoyu uchastyu "Innovatsiyni ta informatsiyni tekhnologiyi u fizychniy kulturi, sporti, fizychniy terapiyi ta ergoterapiyi"*: 2019 Apr 18; Kyiv. Ed by OA Shynkaruk. K: NUFVSU; 2019. p. 13-4. [Ukrainian]
3. Chekhovska L. Ozdorovchyy fitnes u suchasnomu suspilstvi [Health fitness in modern society]. Lviv: LDUFK im Ivana Boberskogo; 2019. 296 s. [Ukrainian]
4. WHO Global Action Plan on Physical Activity 2018–2030. 2018. Available from: https://apps.who.int/gb/ebwha/pdf_files/EB142/B142_CONF3
5. Kulchiy I. Perspektivy implementatsiyi yevropeyskogo dosvidu u protsesi realizatsiyi menedzhment-orientovanogo publichnogo upravlinnya na rivni rozvytku [Prospects for the implementation of European experience in the implementation of management-oriented public administration at the development level]. In: *Materialy 17-yi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi "Aktualni problemy yevropeyskoyi ta yevroatlantychnoyi integratsiyi Ukrainy"*: 2020 May 14; Dnipro. Za zag red LL Prokopenka. D: DRIDU NADU; 2020. s. 219-23. [Ukrainian]
6. Putiatina H. Ukrayinska model stalogo rozvytku fitnes-industriyi [Ukrainian model of sustainable development of the fitness industry]. In: *Materialy XII Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi "Problemy aktyvizatsiyi rekreatsinyo-ozdorovchoyi diyalnosti naselennya"*: 2020 Apr 23-24; Lviv. Lviv: LDUFK im Ivana Boberskogo; 2020. s. 15-20. [Ukrainian]

УДК [796.035:796.012.2+796.01:316/330] (477)

СОЦИАЛЬНЫЙ МЕХАНИЗМ САМОРАЗВИТИЯ СИСТЕМЫ ОЗДОРОВИТЕЛЬНО-РЕКРЕАЦИОННОЙ ДВИГАТЕЛЬНОЙ АКТИВНОСТИ НАСЕЛЕНИЯ УКРАИНЫ В УСЛОВИЯХ ЦИРКУЛЯРНОЙ ЭКОНОМИКИ

Путятина Г. Н.

Резюме. Сфера фитнеса и рекреации как социоприродная система, выступает востребованной отраслью жизнедеятельности, что вызывает необходимость формирования соответствующего аппарата управления в целостной системе взаимообусловленных общественных отношений, а также представляет соответствующую политико-экономическую государственную структуру. Сфера фитнеса и рекреации рассматривается как достаточно новый и перспективный сектор национальной экономики в рамках решения целей устойчивого развития в условиях циркулярной экономики. Это требует определенных изменений, которые являются неоднозначными, достаточно противоречивыми, и касаются всех элементов социально-экономического механизма функционирования сферы физической культуры и спорта, в частности системы оздоровительно-рекреационной двигательной активности.

Цель – обоснование социального механизма саморазвития системы оздоровительно-рекреационной двигательной активности населения Украины в условиях циркулярной экономики.

Материал и методы исследования: абстрагирование, анализ и синтез, индукция и дедукция, системный подход, организационное моделирование.

Охарактеризованы основные социальные технологии для решения глобальных задач устойчивого развития в условиях циркулярной экономики. Рассмотрены конкретные направления и условия эффективного влияния на уровень развития сферы фитнеса и рекреации. Раскрыта сущность социального механизма как необходимого условия построения целенаправленной практической деятельности в сфере формирования состояния общества, государства и личности средствами фитнеса и рекреации. Предложена оптимизация взаимодействия элементов социального механизма саморазвития системы оздоровительно-рекреационной двигательной активности населения Украины.

Установлено, что основными направлениями реализации целей саморазвития системы оздоровительно-рекреационной двигательной активности населения в условиях циркулярной экономики являются: благоприятная государственная политика; проектирование и инновации; привлечение инвестиций; поддержка бизнеса и потребителей; модернизация внутренней политики и целей управления всех элементов системы оздоровительно-рекреационной двигательной активности населения.

Ключевые слова: сфера фитнеса и рекреации, фитнес-тенденции, оптимизация, управление, стратегия.

UDC [796.035:796.012.2+796.01:316/330] (477)

The Social Mechanism of Self-Development of the System of Recreational Motor Activity of the Population of Ukraine in Conditions of the Circular Economy

Putiatina H. M.

Abstract. The sphere of fitness and recreation as a socio-natural system acts a demanded branch of life activity, which causes the need to form an appropriate management apparatus in an integrated system of mutually agreed social relations, and represents the corresponding political and economic state structure. The field of fitness and recreation is considered a fairly new and promising sector of the national economy in the framework of solving the goals of sustainable development in the circular economy. The system of recreational motor activity needs certain changes, which are ambiguous, quite contradictory, and relate to all elements of the socio-economic mechanism of functioning in the sphere of physical culture and sports.

The purpose of the study was to substantiate the social mechanism of self-development of the system of recreational motor activity of the population of Ukraine in the context of the circular economy.

Material and methods: abstraction, analysis, and synthesis, induction and deduction, system approach, organizational modeling.

Results and discussion. The main social technologies for meeting the global challenges of sustainable development in the context of the circular economy were described. Specific directions and conditions of effective influence on the level of fitness and recreation sphere development were considered. The essence of the social mechanism is a necessary condition for building a purposeful practical activity in the field of forming the state of society, state, and personality by fitness and recreation means. The interaction optimization of elements of the social mechanism of self-development of the system of health-recreational motor activity of the population of Ukraine was proposed.

Conclusion. The study showed that the main directions for the implementation of the aims of self-development of the system of recreational motor activity of the population in the conditions of the circular economy are favorable state policy; design and innovation; attraction of investments; business and consumer support; modernization of internal policy and management goals of all elements of the system of health-recreational motor activity of the population.

Keywords: sphere of fitness and recreation, fitness trends, optimization, management, strategy.

The authors of this study confirm that the research and publication of the results were not associated with any conflicts regarding commercial or financial relations, relations with organizations and/or individuals who may have been related to the study, and interrelations of coauthors of the article.

Стаття надійшла 15.05.2020 р.

Рекомендована до друку на засіданні редакційної колегії після рецензування